

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Οικονομική του Χώρου

Γεώργιος—Κορρές :

gkorres@geo.aegean.gr

Εαρινό Εξάμηνο

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ

Η ύλη του μαθήματος θα περιλαμβάνει τις ακόλουθες ενότητες- Κεφάλαιο Θεωρία και Τεχνικές Περιφερειακής Ανάπτυξης και Οικονομικής του Χώρου από το βιβλίο: Κορρές, Κουρλιούρος και Τσομπάνογλου: «Χωρική & Τοπική Κοινωνικό-Οικονομική Ανάπτυξη: Θεωρία, Μέθοδοι & Στρατηγικές», εκδόσεις Σταμούλης, 2016.

ΚΟΡΡΕΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
Καθηγητής
Τμήμα Γεωγραφίας
Πανεπιστήμιο Αιγαίου

ΚΟΥΡΑΙΟΥΡΟΣ ΗΛΙΑΣ
Καθηγητής
Τμήμα Γεωγραφίας
Πανεπιστήμιο Αιγαίου

ΤΣΟΜΠΑΝΟΓΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
Καθηγητής
Τμήμα Κοινωνιολογίας
Πανεπιστήμιο Αιγαίου

ΧΩΡΙΚΗ & ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Θεωρία, Μέθοδοι και Στρατηγικές

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΘ. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ

Βασικά Μεγέθη:

**Θέματα Ανάπτυξης & Χώρου:
Δείκτες**

Θεωρίες Ανάπτυξης

Υποδείγματα Ανάπτυξης

**Βασικά Μεγέθη:
Θέματα Ανάπτυξης &
Επιπτώσεις**

Βασικά Μεγέθη Ανάπτυξης

Ανάπτυξη

- Αύξηση ΑΕΠ
- Αύξηση Παραγωγής
- Αύξηση Εισοδήματος

& Ισοροπία:

$Y=C+I+G$ Κλειστή

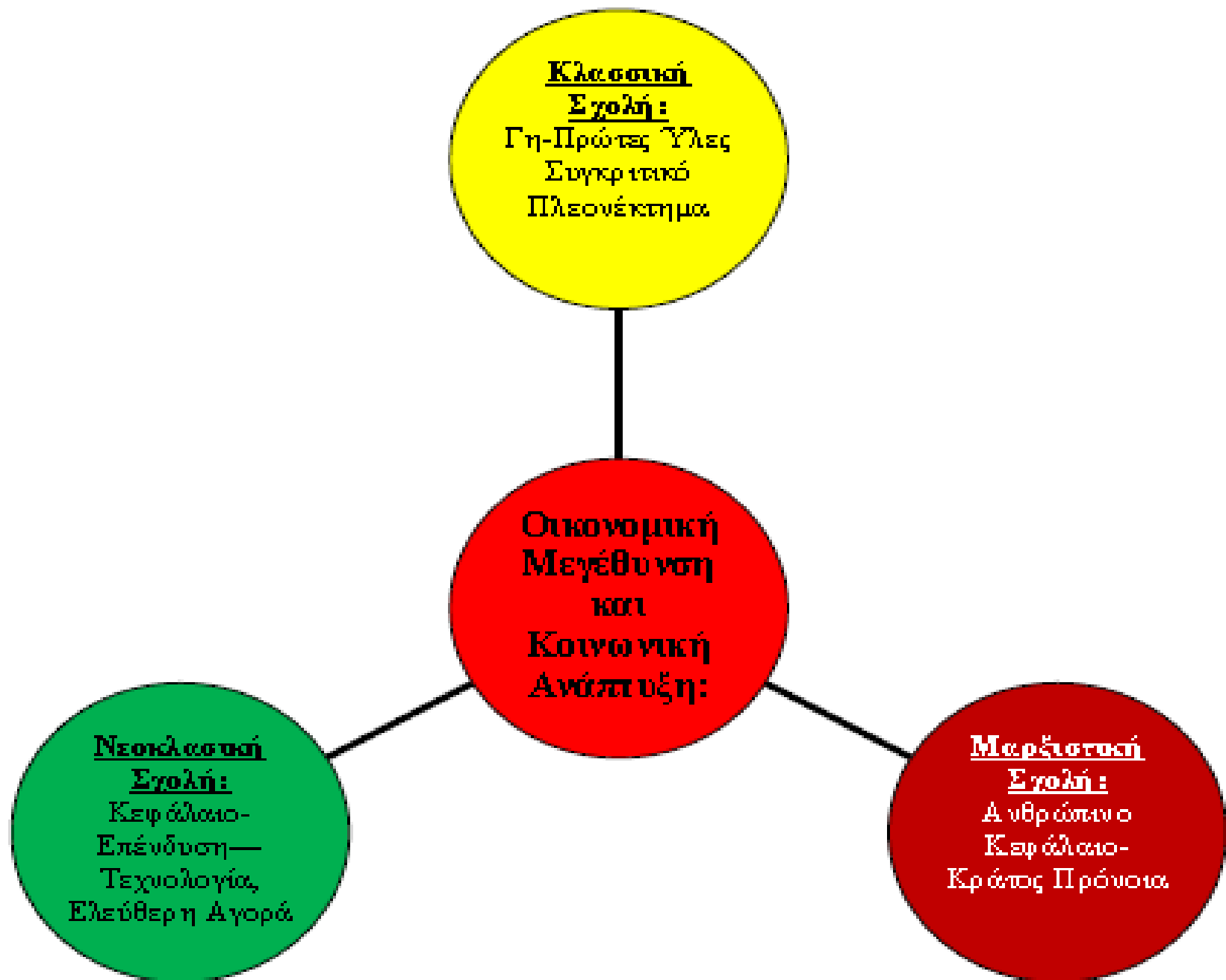
$Y=C+I+G+(X-M)$ Ανοικτή

Διάγραμμα 1: Βασικοί Άξονες της Ανάπτυξης

- Βασική Ταυτότητα για την συνθήκη Μακροοικονομικής ισορροπίας του εισοδήματος σε ανοικτή οικονομία είναι η ακόλουθη:
  - $Y = C + I + G + (X - M)$, δηλαδή:
- **Εθνικό Εισόδημα = Κατανάλωση + Επενδύσεις + Δημόσιες Δαπάνες + (Εξαγωγές – Εισαγωγές)**
  - **Ισορροπία: (Παραγωγή = Δαπάνη)**
- **Δημοσιονομική Πολιτική: (Δημόσια Έσοδα) = (Δημόσιες Δαπάνες)**
- **Νομισματική Πολιτική: (Προσφορά Χρήματος, δηλ. Ρευστότητα) = (Ζήτηση Χρήματος δηλ. Δαπάνη)**
- **Άρα: Παραγωγή (Πλούτος) πρέπει να ισούται με την Δαπάνη.**

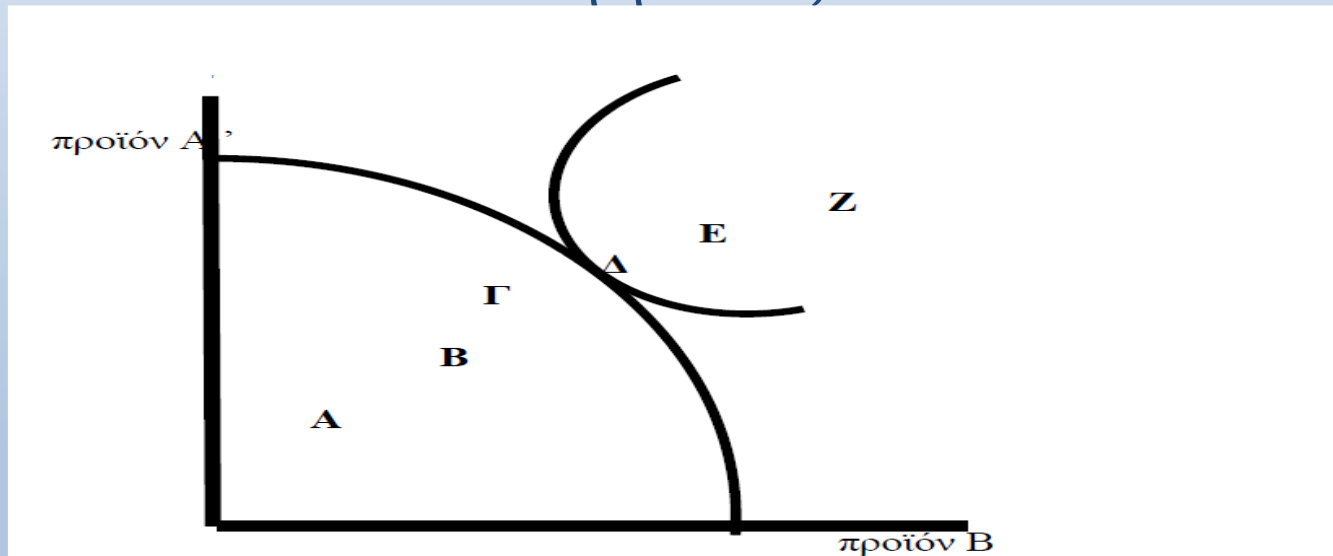
- Βασικοί Συντελεστές Παραγωγής ή Εισροές ή Πόροι (Inputs):
- (1). Πρώτες Ύλες ή Γή (Κλασσικοί Οικονομολόγοι-Συγκριτικό Πλεονέκτημα)
- (2). Κεφάλαιο ή Επένδυση ή Χρήμα ή Τεχνολογία (Νεοκλασσικοί Οικονομολόγοι-Τ.Α.)
- (3). Ανθρώπινο Δυναμικό ή Εργασία (Κεϋνσιανοί – Ζήτηση & Κράτος)
- (4). Θεσμικό Πλαίσιο (π.χ. Νομοθετικό Πλαίσιο, Γραφειοκρατία κλπ.)

Αποτελεσματικότητα: (Efficiency): Άριστη Λύση

Σημείο Δ (στην Καμπύλη Παραγωγικών Δυνατοτήτων):

Εφικτή & Δυνατή Λύση

Δηλαδή: Ελαχιστοποίηση Κόστους & Μεγιστοποίηση
Εσόδων (Αξιοποίηση Πόρων, Εσωτ. & Εξωτ.
Περιβάλλον)

Διαφορετικές Σχολές – Μικρό σύστημα στην Ελλάδα :

- Κλασική Σχολή (Φιλελεύθερη Σκέψη) (Adam Smith / 1723 - 1790)
- Νεοκλασική Σχολή
- Κενσιανή Σχολή (Κρατικός Παρεμβατισμός)
- Μαρξιστική Σχολή (Κρατικός Έλεγχος) (Karl Marx / 1818 – 1883)

Adam Smith (1723 – 1790)

- Αόρατο χέρι αγοράς
- Τα πάντα λύνονται με τις δυνάμεις της φιλελεύθερης αγοράς (προσφορά και ζήτηση)
- Καταμερισμός της εργασίας και αυτορυθμιζόμενη αγορά

Karl Marx (1818 – 1883)

- Αποτυχία του καπιταλιστικού συστήματος, εμπόδιο ανάπτυξης.
- Οι τάξεις των εχόντων και οι μη έχοντες (πρόβλημα διανομής πλούτου / εισοδήματος)
- Συνεχείς συγκρούσεις που οδηγούν στην μεταβολή και ανάπτυξη.

John Mayard Keynes (1883 – 1946)

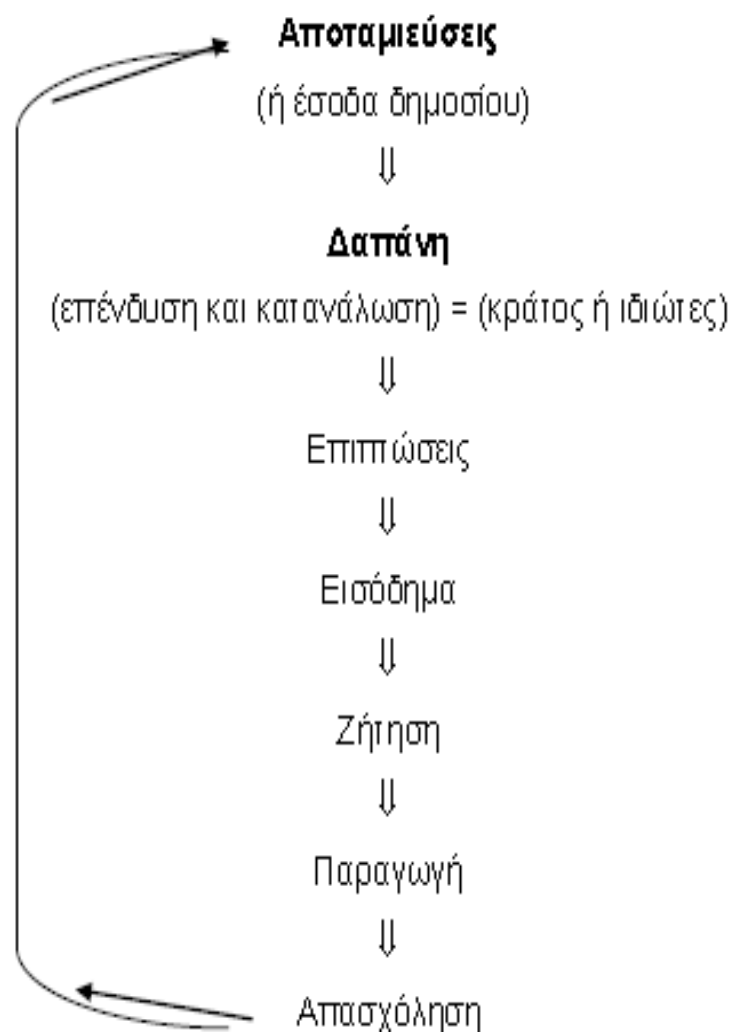
- Κρατικός Παρεμβατισμός (ανάγκη πάταξης της αισχροκέρδειας).
- Ο Κρατικός Μηχανισμός πρέπει να μειώνει την Ανεργία.
- Το σύστημα της αγοράς δεν είναι αυτορυθμιζόμενο, δεν είναι σε ισορροπία αλλά το Κράτος ωθεί την ανάπτυξη.

Ο Κύκλος της Ανάπτυξης

Κύκλος της Ανάπτυξης

(σταματά να λειτουργεί κανονικά αν σταματήσουν οι επενδύσεις)

S ≠ I ως προς τη διαχείριση.

Οικονομική Ανάπτυξη είναι η διαδικασία που αυξάνει το πραγματικό κατά κεφαλή εισόδημα μιας χώρας κατά τη διάρκεια μακροχρόνιας περιόδου υπό την προϋπόθεση ότι ανεβαίνει το επίπεδο κοινωνικής ευημερίας.

[Αύξηση του Πραγματικού Κατά Κεφαλή Εισοδήματος και αύξηση Βιοτικού Επιπέδου].

Μεγέθυνση και Ανάπτυξη (Μεγέθυνση αναγκαία αλλά όχι ικανή συνθήκη για ανάπτυξη).

(αύξηση στο ΑΕΠ, Ποιοτική Ανάπτυξη [αλλαγές στην διάρθρωση, βελτίωση, διανομή εισοδήματος, ικανοποίηση βασικών αναγκών, εκπαίδευση, υγεία κλπ.]).

Εννοια Οικονομικής Ανάπτυξης - Συνεχής Άνοδο Ποιότητας Ζωής

- Ικανότητα για Εξασφάλιση των Βασικών Αναγκών Ανθρώπου

- Ανθρώπινη Αξιοπρέπεια

- Ανθρώπινη Ελευθερία

Γενική Ανάπτυξη πρέπει να περιλαμβάνει:

- Αύξηση Τροφής, Κατοικίας, Υγείας, Παιδείας, Προστασίας.

- Αύξηση Επιπέδου Διαβίωσης, Εισοδήματος, Απασχόλησης, Πολιτιστικού Επιπέδου, Βελτίωση Εκπαίδευσης

- Διεύρυνση Κοινωνικών και Οικονομικών Επιλογών.

Δείκτης Ανθρώπινης Αξίας:

- Αυτοκίνητα κατά Κεφαλή
- Ραδιόφωνα κατά Κεφαλή
- Υφαντικές Ίνες κατά Κεφαλή
- Άτομα ανά Δωμάτιο
- Ποσοστά Εγγραμμάτων
- Ποσοστό Μαθητών σε Α' θμια Εκπαίδευση
- Ποσοστό Μαθητών σε Άλλες Βαθμίδες
- Ποσοστό Μαθητών σε Επαγγελματικές Σχολές
- Ποσοστό Οικονομικά Ενεργού Πληθυσμού σε Γεωργία
- Ποσοστό Οικονομικά Ενεργού Πληθυσμού σε Κοινωνικές Υπηρεσίες
- Μισθωτοί Εργάτες ως Ποσοστό Οικον. Ενεργού Πληθυσμού.
- Κάτοικοι ανά γιατρό
- Διάρκεια Ζωής ανά Κάτοικο
- Τηλέφωνα κατά Κεφαλή
- Κυκλοφορία Εφημερίδων κατά κεφαλή
- Κατανάλωση Ενέργειας κατά κεφαλή
- Κατά κεφαλή Εθνικό Εισόδημα
- Συμμετοχή Μεταποίησης στο Εθνικό Προϊόν
- Εξαγωγές κατά Κεφαλή
- Ποσοστό Πληθυσμού σε Αστικές Περιοχές
- Κατανάλωση Χάλυβα κατά κεφαλή
- Κατανάλωση Τσιμέντου κατά κεφαλή.

$H.D.I. \geq 0.90$

**ΠΟΛΥ
ΑΝΕΠΙΤΥΓΜΕΝΗ**
(Very High Human
Development (or
developed))

$0.8 \leq H.D.I. < 0.90$

**ΥΨΗΛΑ
ΑΝΕΠΙΤΥΓΜΕΝΗ**
(High Human
Development (or
developing))

$0.5 \leq H.D.I. < 0.80$

**ΜΕΣΑΙΑ
ΑΝΕΠΙΤΥΓΜΕΝΗ**
(Medium High
Human Development
(or developing))

$H.D.I. < 0.50$

**ΛΙΓΟ
ΑΝΕΠΙΤΥΓΜΕΝΗ/Υ
ΠΟΑΝΑΠΤΥΚΤΗ**
(Low High Human
Development (or
developing))

ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

	2000	2005	2009	2010	2011
ΑΥΣΤΡΙΑ	0.839	0.860	0.879	0.883	0.885
ΒΕΛΓΙΟ	0.876	0.873	0.883	0.885	0.886
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	0.715	0.749	0.766	0.768	0.771
ΓΑΛΛΙΑ	0.846	0.869	0.880	0.883	0.884
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	0.864	0.895	0.900	0.903	0.905
ΔΑΝΙΑ	0.861	0.885	0.891	0.893	0.895
ΕΛΛΑΔΑ	0.802	0.856	0.863	0.862	0.861
ΕΣΘΟΝΙΑ	0.776	0.821	0.828	0.832	0.835
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	0.833	0.855	0.860	0.862	0.863
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	0.869	0.898	0.905	0.907	0.908
ΙΣΠΑΝΙΑ	0.839	0.857	0.874	0.876	0.878
ΙΤΑΛΙΑ	0.825	0.861	0.870	0.873	0.874
ΚΥΠΡΟΣ	0.800	0.809	0.837	0.839	0.840
ΛΕΤΟΝΙΑ	0.732	0.784	0.798	0.802	0.805
ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	0.749	0.793	0.802	0.805	0.810
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	0.854	0.865	0.863	0.865	0.867
ΜΑΛΤΑ	0.799	0.825	0.827	0.830	0.832
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	/	/	/	/	0.953
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	0.775	0.803	0.811	0.814	0.816
ΠΟΛΩΝΙΑ	0.770	0.791	0.807	0.811	0.813
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	0.778	0.789	0.805	0.808	0.809
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	0.704	0.748	0.778	0.779	0.781
ΣΛΟΒΑΚΙΑ	0.779	0.810	0.829	0.832	0.834
ΣΛΟΒΕΝΙΑ	0.805	0.848	0.876	0.882	0.884
ΣΟΥΗΔΙΑ	0.894	0.896	0.898	0.901	0.904
ΤΣΕΧΙΑ	0.816	0.854	0.863	0.863	0.865
ΦΙΛΑΝΔΙΑ	0.837	0.875	0.877	0.880	0.882

Η έννοια της Περιφέρειας

Η έννοια της περιφέρειας συνδέεται με την έννοια του χώρου, της απόστασης και διαφόρων κοινωνικό-οικονομικών χαρακτηριστικών. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με την Βαρσαλιανή Προσέγγιση (Warlas) ολόκληρη η Οικονομία θεωρείται ως ένα σημείο και διαιρείται σε περιφέρειες και περιλαμβάνει βασικές μεταβλητές όπως της απόστασης, (Χριστοφάκης, 2001, Κορρές 2015 & 2014 & Σκούντζος, 1973, 1989, 1990)

Χώρος (Ομοιογενή Χαρακτηριστικά):

- Έκταση-Απόσταση
- Πληθυσμός
- Οικονομικά-Κοινωνικά-Πολιτικά:
- Χώρος-Περιφέρεια-Κράτη

Διάγραμμα 2: Οι Βασικοί Προσδιοριστικοί Παράγοντες του Παραγωγικού Συστήματος

**Κλαδική Διάσταση
και Εξειδίκευση**

Χορική Διάσταση

Θεσμική Διάσταση

Η Ευρωπαϊκή Ένωση χρησιμοποιεί για στατιστικούς λόγους, από το 1988 στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο και από το 2003 στα κείμενα του Κοινοβουλίου, μια «κοινή ονοματολογία» των εδαφικών στατιστικών μονάδων (*Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques*, είτε εναλλακτικά *Nomenclature of Territorial Units for Statistics*) για την τυποποίηση και κωδικοποίηση των περιφερειών και την υποδιαίρεση των χωρών, (Παπαδασκαλόπουλος 1995, Χριστοφάκης 2001 & Κορρές 2015).

Να σημειωθεί ότι υπήρχαν τρία επίπεδα NUTS και δύο επίπεδα «τοπικών διοικητικών μονάδων» (local administrative units - LAUs) τα οποία βρίσκονται κάτω από τα επίπεδα NUTS, μέχρι τον Ιούλιο του 2003 οπότε και καταργήθηκαν. Επίσης όλες οι χώρες κατηγορίες για κάθε επίπεδο, καθώς αυτό εξαρτάται από το μέγεθός τους.

Πίνακας 1: Η «κοινή ονοματολογία» (NUTS) Ελλάδας & ΕΕ, (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ)

Χώρες		<u>NUTS 1</u>		NUTS 2		NUTS 3	
<u>Μέλη</u>	28		98		273		1324
<u>της ΕΕ</u>							
Ελλάδα	<u>EL</u> <u>(GR)</u>	Ομάδες Περιφερειών	4	<u>Περιφέρειες</u>	13	Νομοί	51

Πίνακας 2: Πρώτο Επίπεδο (NUTS 1) διαχωρισμού της Ελλάδας, (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ)

1.Βόρεια Ελλάδα

- Ανατολική Μακεδονία-Θράκη
- Κεντρική Μακεδονία
- Δυτική Μακεδονία
- Θεσσαλία
- Πελοπόννησος

2.Νησιά

- Βόρειο Αιγαίο
- Νότιο Αιγαίο
- Κρήτη

3. Κεντρική Ελλάδα

- Ήπειρος
- Ιόνια Νησιά
- Δυτική Ελλάδα
- Στερεά Ελλάδα

4. Αττική

- Αττική

Πίνακας 3: Δεύτερο & Τρίτο Επίπεδο (NUTS 2 & NUTS 3) διαχωρισμού της Ελλάδας, (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ)

1. Ανατολική Μακεδονία και Θράκη

- Νομός Έβρου
- Νομός Ροδόπης
- Νομός Ξάνθης
- Νομός Δράμας
- Νομός Καβάλας

2. Κεντρική Μακεδονία

- Νομός Σερρών
- Νομός Θεσσαλονίκης

- **Νομός Χαλκιδικής**
- **Νομός Κιλκίς**
- **Νομός Πέλλας**
- **Νομός Ημαθίας**
- **Νομός Πιερίας**

3. Δυτική Μακεδονία

- **Νομός Φλώρινας**
- **Νομός Κοζάνης**
- **Νομός Καστοριάς**
- **Νομός Γρεβενών**

4. Ήπειρος

- **Νομός Ιωαννίνων**
- **Νομός Άρτας**
- **Νομός Θεσπρωτίας**
- **Νομός Πρέβεζας**

5. Θεσσαλία

- **Νομός Λάρισας**
- **Νομός Μαγνησίας**
- **Νομός Τρικάλων**
- **Νομός Καρδίτσας**

6. Ιόνια Νησιά

- **Νομός Κέρκυρας**
- **Νομός Λευκάδας**
- **Νομός Κεφαλληνίας**
- **Νομός Ζακύνθου**

7. Πελοπόννησος

- Νομός Κορινθίας
- Νομός Αργολίδας
- Νομός Αρκαδίας
- Νομός Μεσσηνίας
- Νομός Λακωνίας

8. Δυτική Ελλάδα

- Νομός Αιτωλοακαρνανίας
- Νομός Αχαΐας
- Νομός Ηλείας

9. Βόρειο Αιγαίο

- Νομός Λέσβου
- Νομός Χίου
- Νομός Σάμου

10. Στερεά Ελλάδα

- Νομός Φθιώτιδας
- Νομός Ευρυτανίας
- Νομός Φωκίδας
- Νομός Βοιωτίας
- Νομός Ευβοίας

11. Νότιο Αιγαίο

- **Νομός Κυκλάδων**

- **Νομός Δωδεκανήσου**

12. Κρήτη

- **Νομός Χανίων**

- **Νομός Ρεθύμνης**

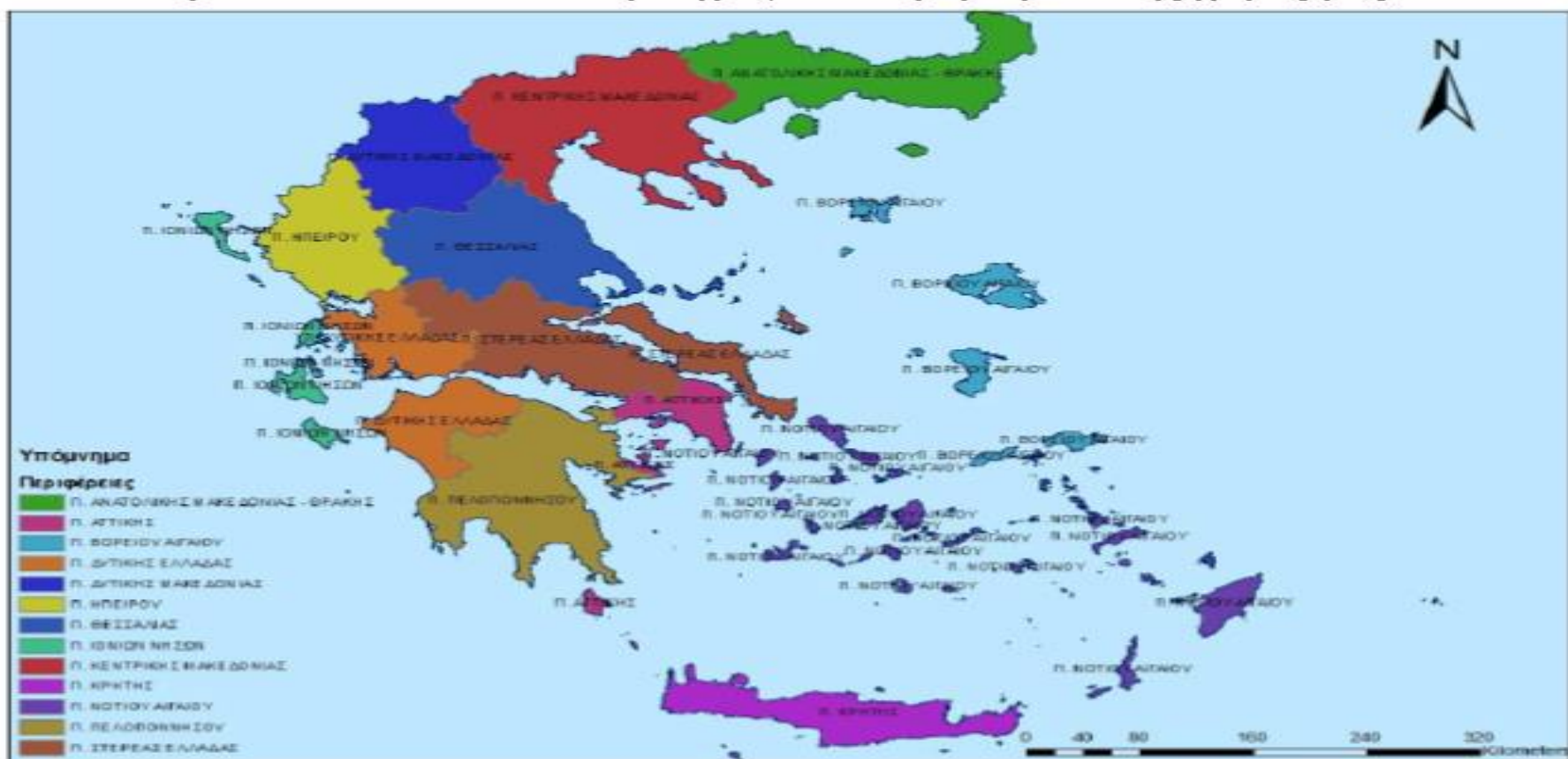
- **Νομός Ηρακλείου**

- **Νομός Λασιθίου**

13. Αττική

- **Νομός Αττικής**

Παρακάτω αναλύονται τα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας μας:

Βασικές Θεωρίες

Οι βασικές διαφορετικές σχολές είναι οι ακόλουθες:

(α). Οι Εμποροκράτες κατά τον 16^ο και 17^ο αιώνα

(β). Οι Φυσιοκράτες κατά τον 18^ο αιώνα

- (γ). Η Κλασική Σχολή
- (δ). Ο Σοσιαλισμός και ο Μαρξισμός
- (ε). Νεοκλασική Σχολή (Φιλελεύθερη Σκέψη)
- (στ). Οι μεταρρυθμιστικές σχολές
- (ζ). Κεϋνσιολή Σχολή (Keynesians)
- (η). Η Νεό-Κεϋνσιολή Σχολή (New Keynesians)
- (θ). Η Σχολή της Οικονομικής Γεωγραφίας

Εμποροκράτες

- Βασικός σκοπός είναι η δημιουργία ενός ισχυρού εθνικού κράτους
- Σκοπός του είναι να πλουτίξει, που σημαίνει ότι το κράτος είναι πλούσιο καθώς και οι πολίτες
- Ορισμένοι συγγραφείς ταύτισαν τον πλούτο της χώρας με την κατοχή πολύτιμων μετάλλων
- Πρέπει να υπάρχει μια προσπάθεια ώστε οι εξαγωγές των προϊόντων να είναι μεγαλύτερες από τις εισαγωγές, έτσι ώστε να μην προκληθεί εκροή χρυσού
- Σύμφωνα με τους εμποροκράτες πρέπει να υπάρχουν μέτρα, όπως για παράδειγμα, η επιδότηση των εθνικών βιομηχανιών, η απαγόρευση πώλησης πρώτων υλών στο εξωτερικό, η υιοθέτηση ενός συστήματος «προστατευτισμού» και ο περιορισμός στην εξαγωγή των πολύτιμων μετάλλων.

Φυσιοκράτες

- Το εμπόριο είναι μια παραγωγική ασχολία και όχι η παραγωγή νέου πλούτου, ενώ οι βασικές ασχολίες που δίνουν πλούτο είναι η γεωργία, οι εξορυκτικές εργασίες, όπως μεταλλεία και έδαφος
- Το φορολογικό σύστημα πρέπει να στηρίζεται αποκλειστικά στην «έγγειο φορολογία»
- Πρέπει να προστατεύεται η ατομική ιδιοκτησία
- Η γεωργική παραγωγή πρέπει να απολαμβάνει την μεγαλύτερη προστασία και δυνατή ελευθερία
- Πρέπει να περιορίζονται στο ελάχιστο οι κρατικές παρεμβάσεις που μπορεί να διαταράξουν την λειτουργία της οικονομικής τάξης
- Σύμφωνα με τον «οικονομικό πίνακα» που συνέταξε ο Quesnay διακρίνονται τρεις βασικές κοινωνικές τάξεις: οι γαιοκτήμονες, οι χωρικοί και οι τεχνίτες που αναπτύσσουν συναλλακτικές σχέσεις.

Κλασική Σχολή

- Ο Adam Smith έγινε γνωστός από το έργο του «the Wealth of Nations» (1776) όπου η οικονομία πετυχαίνει την αριστοποίηση όχι με τις άμεσες επεμβάσεις και τους ελέγχους αλλά μονόχα με το δικαίωμα του καθενός να επιδιώκει το δικό του συμφέρον, ενώ υπάρχει πάντοτε ένα «αόρατο χέρι» (the invisible hand), που ενεργεί με βάση τον ελεύθερο ανταγωνισμό που επιβάλλει η αγορά ώστε τα αγαθά να παράγονται και να πωλούνται σε εκείνες τις τιμές που επιτυγχάνουν την ίση διανομή και μετατρέπουν την σύγκρουση των αιόμων σε γενική ευημερία.
- Ο Thomas R. Malthus (1766-1834) έγινε γνωστός με την θεωρία του για τον πληθυσμό, «Essay on the Principle of Population» (1798), όπου σύμφωνα με την θεωρία αυτή ο πληθυσμός αυξάνεται κατά γεωμετρική πρόοδο ενώ τα αγαθά αυξάνουν κατά αριθμητική πρόοδο. Τα εμπόδια για την αύξηση του πληθυσμού και την αποφυγή της «πληθυσμιακής παγίδας» (population trap) είναι αφενός με τα μέτρα προφύλαξης με την αναβολή γάμων και τον έλεγχο του πληθυσμού και των πληθυσμιακών πιέσεων και αφετέρου τα διάφορα γεγονότα όπως για παράδειγμα ο πόλεμος, η πείνα και οι ασθένειες που περιορίζουν την αύξηση του πληθυσμού.

Κλασική Σχολή

- Ο David Ricardo (1772-1823) έγινε γνωστός για το έργο του «Αρχές Πολιτικής Οικονομίας και Φορολογίας» (Principle of Political Economy and Taxation, 1817), όπου αναλύει και εξετάζει την θεωρία για την «έγγεια πρόσοδο», σύμφωνα με την οποία η «διαφορική έγγεια πρόσοδος» είναι η πρόσοδος που οφείλεται στην διαφορά της ποσότητας των προϊόντων που παράγονται από την καλλιέργεια δύο κτημάτων που απασχολούν ίσες ποσότητες κεφαλαίου και εργασίας. Σύμφωνα με την θεωρία για την «εργασιακή αξία» (labour theory of value), η ανταλλακτική αξία των αγαθών προσδιορίζεται με βάση την εργασία που χρειάστηκε για την παραγωγή των αγαθών. Τέλος, σύμφωνα με την θεωρία για το «συγκριτικό πλεονέκτημα» που στηρίζεται στην βάση του φιλέλευθερισμού και στην θεωρία του διεθνούς εμπορίου, όπου είναι συμφέρον κάθε χώρας να εξειδικευθεί στην παραγωγή των προϊόντων στα οποία έχει «συγκριτικό πλεονέκτημα», δηλαδή είναι «πρoικρισμένη» σε ποιότητα και ποσότητα παραγωγής των συγκεκριμένων προϊόντων. Σύμφωνα με τον Ricardo, όποια χώρα έχει την δυνατότητα να παράγει φθηνά και ποιοτικά ένα προϊόν, τότε θα πρέπει να «εξειδικευθεί» στο συγκεκριμένο προϊόν και έτσι μπορεί να πετύχει «συγκριτικό και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα» και να μπορέσει να αναπτυχθεί ταχύτερα και

Κλασική Σχολή

Οι βασικές αρχές της κλασικής σχολής είναι, (Κορρές 2014 & 2015):

- Θεμελιώσαν την αρχή τους στον θεσμό της ατομικής ιδιοκτησίας, δηλαδή στην αρχή του «laissez-faire» και στον θεσμό της οικονομικής ελευθερίας
- Σύμφωνα με τις «δυνάμεις της αγοράς», δηλαδή την προσφορά και την ζήτηση, συντελούν στην ισορροπία και στην αύξηση της παραγωγής, στην ανταλλαγή των αγαθών και στην κατανομή του εισοδήματος, ενώ η κρατική παρέμβαση είναι περιττή
- Από τους βασικούς πλουτοπαραγωγικούς κλάδους της οικονομίας θεωρείται η βιομηχανία
- Υπάρχει η αντίληψη του «homo economicus», δηλαδή του ανθρώπου που προσπαθεί να πετύχει την μεγαλύτερη δυνατή ωφέλεια με το μικρότερο κόστος και την μικρότερη δυνατή προσπάθεια
- Μελέτησαν την κοινωνική οικονομία συνολικά και διατύπωσαν διάφορους νόμους και μεθόδους για την ανάλυση των οικονομικών και κοινωνικών φαινομένων

Κλασική-Νεοκλασική Σχολή

Στο κλασικό υποδείγμα η ποσοτική θεωρία του χρηματός, ο νόμος του Say, (σύμφωνα με το νόμο του Say, η προσφορά του αγαθού δημιουργεί τη ζήτηση ενώ υπάρχει πλήρη απασχόληση των πόρων της οικονομίας), η συνάρτηση παραγωγής και η τιμή του επιτοκίου. Η κλασική σχολή και τα κλασικά υποδείγματα δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στα ακόλουθα σημεία:

- Δεν υπάρχουν αδρανούντες πόροι ενεργού πληθυσμού (υπάρχει δηλαδή πλήρη απασχόληση).
- Δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στον παραγωγικό συντελεστή και πιο συγκεκριμένα στο έδαφος.
- Ισχύει ο «νόμος των φθινοσών αποδόσεων»
- Ισχύει ο «σιδηρός νόμος του εργατικού μισθού», δηλαδή, πλήρη συσχέτιση πληθυσμού – απασχόλησης – και ημερομισθίου).

Τα βασικά μειονεκτήματα του κλασικού υποδείγματος είναι:

- Η Ανεργία
- Η Διανομή Πλούτου
- Η Ανισοκατανομή πλούτου και εισοδήματος

Νέα Κλασική Οικονομική (New-Classical Economics), ή όπως καλείται αλλιώς και «Σχολή των Ορθολογικών Προσδοκιών και των Προβλέψεων», (Rational Expectations School) με βασικούς εκπρόσωπους τους Lucas, Sargent, Wallace, Prescott, Barro κ.ά αποτέλεσε συνέχεια της κλασικής σχολής. Σύμφωνα με τη «Σχολή των Ορθολογικών Προσδοκιών και των Προβλέψεων», τα άτομα κάνουν διάφορες υποκειμενικές προβλέψεις για τις «ενδογενείς και τις εξωγενείς» μεταβλητές του συστήματος, (δηλαδή, αυτές που προσδιορίζονται μέσα στο υπόδειγμα είτε εκείνες που προσδιορίζονται έξω από το υπόδειγμα, αντίστοιχα), χρησιμοποιώντας κάθε δυνατή πληροφόρηση για να μπορέσουν να αποκομίσουν μεγαλύτερη οικονομική μέγιστη ωφέλεια.

Σοσιαλισμός-Μαρξισμός

- Η σχολή του «ουτοπικού σοσιαλισμού», σύμφωνα με την οποία διαμορφώνεται η ιδανική κοινωνία, όπου η αδελφική αγάπη θα αντικαθιστούσε την «πάλη των τάξεων». Βασικοί εκπρόσωποι ήταν ο Robert Owen και ο Charles Fourier. Στην πράξη ήταν ελάχιστα τα σχέδια του «ουτοπικού σοσιαλισμού» που εφαρμόστηκαν, χωρίς βέβαια μεγάλη επιτυχία.
- Η σχολή του «χριστιανικού σοσιαλισμού» σύμφωνα με την οποία στόχος ήταν η βελτίωση της θέσης των εργαζομένων με την εφαρμογή των χριστιανικών αρχών, όπως για παράδειγμα η βελτίωση της εργατικής νομοθεσίας, η δημιουργία συνεταιρισμών, η βελτίωση της εκπαίδευσης και των συνθηκών εργασίας κ.ά. Βασικοί εκπρόσωποι ήταν ο Charles Kingsley και ο F.D. Maurice.
- Η σχολή του «κρατικού σοσιαλισμού» σύμφωνα με την οποία το κράτος πρέπει να κρατικοποιήσει τις ιδιωτικές επιχειρήσεις και να παραμείνει ο μοναδικός εργοδότης. Σύμφωνα με την σχολή αυτή, το κράτος πρέπει να ενισχύσει και να χρηματοδοτήσει τους συνεταιρισμούς ώστε να μπορέσουν να προστατευθούν οι καταναλωτές. Βασικοί εκπρόσωποι ήταν ο Louis Blanc, ο Johan Karl Rodbertus και ο Ferdinand Lassale.

Σοσιαλισμός-Μαρξισμός

• Η σχολή του «επιστημονικού σοσιαλισμού» σύμφωνα με την οποία βασικός εκπρόσωπος θεωρείται ο Karl Marx (1818-1883). Βασικό έργο του Karl Marx ήταν το «Κεφάλαιο», «Das Capital» (1848). Ο Karl Marx υποστηρίζει ότι στην παραγωγή που γίνεται στην μεγάλη βιομηχανία, θα έπρεπε να αντιστοιχεί όχι πλέον η ατομική ιδιοκτησία, αλλά η συλλογική (κολλεκτιβιστική) ιδιοκτησία. Ο Karl Marx προβλέπει την κατάρρευση του καπιταλιστικού συστήματος και την αντικατάστασή του από τον κολλεκτιβισμό. Η Μαρξιστική Σχολή βασίζεται στον κρατικό έλεγχο και στη παρέμβαση του κράτους. Ο Karl Marx έδωσε ιδιαίτερη σημασία στα ακόλουθα σημεία

- ✚ Αποτυχία του καπιταλιστικού συστήματος εμπόδιο ανάπτυξης
- ✚ Οι τάξεις των έχοντων και οι μη έχοντες
- ✚ Βασικό πρόβλημα είναι η διανομή πλούτου και εισοδήματος
- ✚ Υπάρχουν συνεχείς συγκρούσεις που οδηγούν στην μεταβολή και στην ανάπτυξη

Επίσης ο Karl Marx διατύπωσε την θεωρία της «υπεροξίας», όπου ο κεφαλαιούχος κρατεί για δικό του συμφέρον εκείνο το τμήμα που περισσεύει μετά την πληρωμή των μισθών στους εργάτες, έτσι γίνεται η αυξανόμενη συσσώρευση των κεφαλαίων ενώ οι εργατικές μάζες δεν είναι πλέον σε θέση να γίνουν αγοραστές όλων των εμπορευμάτων, γεγονός που προκαλεί «κρίση υπερπαραγωγής» δηλαδή την διακόπτιξη της ισορροπίας μεταξύ παραγωγής και κατανάλωσης που εν' συνεχεία οδηγεί στην κατάρρευση των μικρών επιχειρήσεων και επιταχύνει την διαδικασία συγκέντρωσης όλης της παραγωγής σε μερικές μόνο μεγάλες επιχειρήσεις. Βασικοί εκπρόσωποι ήταν ο Karl Marx, ο Friedrich Engels και ο Luxemburg

Νεοκλασικά Υποδείγματα

Τα νεοκλασικά Υποδείγματα δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στα ακόλουθα σημεία:

- ✚ Βασικός παράγοντας θεωρούνται οι «επενδύσεις ή το κεφάλαιο»: και μάλιστα οι επενδύσεις σε νέες τεχνολογίες, η τεχνολογική πρόοδος ή έρευνα και ανάπτυξη και το ανθρώπινο δυναμικό.
- ✚ Είναι δυνατή η υποκατάσταση των συντελεστών της παραγωγής.
- ✚ Υπάρχει πλήρης απασχόληση των πόρων της οικονομίας
- ✚ Οι δυνάμεις της αγοράς, δηλαδή η προσφορά και η ζήτηση φέρνουν την ισορροπία και την επιτυχία στην αγορά.

Τα βασικά μειονεκτήματα του νεοκλασικού υποδείγματος, που είναι και σημεία ιδιαίτερης κριτικής καθόσον αποτελούν τα σημαντικότερα προβλήματα του σύγχρονου κόσμου, αφορούν τα ακόλουθα σημεία:

- Η πλήρης απασχόλησης και η μη ύπαρξη ανεργίας
- Η ισοκατανομή και η διανομή του πλούτου
- Η επιτυχία της αγοράς και η λύση όλων των προβλημάτων στηρίζεται στις «δυνάμεις της αγοράς», δηλαδή τη προσφορά και τη ζήτηση.

Μεταρρυθμιστική Σχολή

Οι μεταρρυθμιστικές σχολές απορρίπτουν την άποψη των κλασικών, όπου επικρατεί ο θεσμός της ατομικής ιδιοκτησίας, δηλαδή στην αρχή του «laissez-faire». Οι μεταρρυθμιστές υποστηρίζουν την ανάγκη παρέμβασης του κράτους, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι υποστηρίζουν την μεταβίβαση της ιδιοκτησίας των μέσων παραγωγής στον κράτος. Οι μεταρρυθμιστές αποτελούν μια «ενδιάμεση» κατηγορία μεταξύ των κλασικών και των νεοκλασικών και μεταξύ των σοσιαλιστών. Οι δύο βασικές κατηγορίες σχολών που εκπροσωπούν τις μεταρρυθμιστικές σχολές είναι, (Ρήγας 1996, 1997, 1998 & Κορρές 2014, 2015):

- Η «ιστορική σχολή» που εμφανίστηκε και αναπτύχθηκε στην Γερμανία. Σύμφωνα με την «ιστορική σχολή», η οικονομική πραγματικότητα υπόκειται σε συνεχείς μεταβολές που ρυθμίζονται από ειδικούς νόμους που μπορούν να μελετηθούν και να αναλυθούν μόνο με τη χρησιμοποίηση της «επαγωγικής μεθόδου», δηλαδή την οικονομική ιστορία και την στατιστική. Βασικοί εκπρόσωποι ήταν ο Friedrich List, ο Max Weber και ο Werner Sombart.
- Η «θεσμολογική σχολή» αναπτύχθηκε στην Αμερική στο τέλος του 19^{ου} αιώνα και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Σύμφωνα με την «θεσμολογική σχολή», η οικονομική επιστήμη συγγενεύει με την κοινωνιολογία, την πολιτική επιστήμη, την νομική, την κοινωνική ψυχολογία, την φιλοσοφία και τις άλλες κοινωνικές επιστήμες, ενώ δίδουν ιδιαίτερη βαρύτητα στους θεσμούς που ισχύουν σε κάθε χώρα.

Keynesians

- + Οι δύο παγκόσμιοι πόλεμοι και οι συνέπειες της μεγάλης οικονομικής κρίσης της χρονικής περιόδου 1929-1933 είχαν ως συνέπεια την επέκταση του κρατικού παρεμβατισμού
- + Η εμφάνιση και η επικράτηση των οικονομικών συστημάτων που έχουν ως βάση τον συγκεντρωτικό σχεδιασμό και όχι τις ελεύθερες επιλογές των ατόμων και του μηχανισμού των τιμών
- + Στα νέα αυτά γεγονότα εμφανίσθηκαν νέες θεωρίες και τεχνικές, όπως για παράδειγμα του John Mayard Keynes (1883-1946).

Τα πλήρες Κεϋνσιανό υπόδειγμα αφορά το σύνολο της οικονομίας και «ενσωματώνει» το νεοκλασικό υπόδειγμα της αγοράς εργασίας, τη συνόφτηση παραγωγής και το υπόδειγμα (Investment-Saving, Demand) IS-LM (Liquidity Money, Supply) στον τομέα θήτησης της εργασίας. Όπως αναφέραμε και πιο πάνω, ο John Mayard Keynes (1883 – 1946) έθεσε τα ακόλουθα βασικά σημεία:

- + Την ανάγκη του κρατικού παρεμβατισμού για την ανάγκη πάταξης της ασυμφορίας
- + Ο κρατικός μηχανισμός μπορεί να επεμβαίνει έτσι ώστε να μειώνει την ανεργία και να πετυχαίνει την ισοκατανομή του πλούτου και του εισοδήματος, καθώς επίσης να «διορθώνει τις ατέλειες της αγοράς» και να επιφέρει την εξομάλυνση και την εξισορρόπηση της αγοράς.
- + Το σύστημα της αγοράς δεν είναι αυτορυθμιζόμενο, δεν είναι σε ισορροπία αλλά το κράτος ωθεί την ανάπτυξη.

New Keynesians

Ο Κεϋνσιανισμός με διάφορες μορφές επικράτησε ως βασική αντίληψη μέχρι το 1955 περίπου. Στην δεκαετία του 1960, πολλοί οικονομολόγοι όπως για παράδειγμα οι Yallen, Stiglitz, Mankiw, Dreze, Grossman, Tobin, κ.ά. μαθητές του Keynes, προσπάθησαν να βελτιώσουν και να συμπληρώσουν την θεωρία του Κεϋνσιανισμού. Οι Νεοκεϋνσιανοί (New-Keynesians) συνδυάζουν την Κεϋνσιανή θεωρία ότι η οικονομία δεν προσαρμόζεται στιγμιαία και ομαλά στις νομισματικές και οικονομικές διαταραχές. Οι Νέο-Κεϋνσιανοί προσπάθησαν να βελτιώσουν την θεωρία της «γενικής ισορροπίας» και τέλος να θεμελιώσουν τις θεωρίες τους σε «μικροοικονομικές προσεγγίσεις», (Ρήγας 1996, 1997, 1998 & Κορρές 2014, 2015). Αργότερα εμφανίσθηκαν και διάφορες άλλες σχολές, όπως για παράδειγμα η σχολή της «νέας κλασικής οικονομικής» και η σχολή «των οικονομικών της προσφοράς» με το υποδείγμα του Cobb-Douglas που θα αναλύσουμε πιο κάτω.

Σχολή Οικονομικής Γεωγραφίας

Η οικονομική γεωγραφία ξεκίνησε αρχικά εμπειρικά αναφορικά με τη μελέτη που αφορούσε την παγκόσμια καιριοση και την παραγωγή διαφορετων αγαθών. Η οικονομική γεωγραφία συνδυάζει θεωρηκοιρητικές και θεωρηκιστικές αναλύσεις και προσεγγίσεις. Το βασικό αντικείμενο της οικονομικής γεωγραφίας αποτελεί την καιριοση των οικονομικών δραστηριοτήτων. Πιο συγκεκριμένα, το βασικό αντικείμενο της οικονομικής γεωγραφίας είναι η περιγραφή των φυσικών πλουτοπαραγωγικών πηγών και της συμβολής τους στην οικονομική ανάπτυξη καθώς επίσης και η μελέτη των προσδιοριστικών παραγόντων της ανάπτυξης των διαφορετων περιοχών, (Ρήγας 1996, 1997, 1998 & Κορρές 2014, 2015). Η μελέτη της οικονομικής γεωγραφίας διακρίνεται σε επιμέρους κλάδους, ανάλογα τις περιοχές είτε τους κλάδους, όπως για παράδειγμα την βιομηχανική γεωγραφία, την γεωγραφία των μεταφορών, γεωγραφία της αγροτικής οικονομίας, κ.λπ. Στη σύγχρονη οικονομική γεωγραφία εξετάζονται επίσης παράλληλα οι διάφορες κυβερνητικές πολιτικές και μέτρα. Βασικοί εκπρόσωποι της οικονομικής γεωγραφίας ήταν ο Goetz (1872), Chisholm (1903), Finch (1940), David Harvey, David Gordon και Manuel Castells και Krugman.

Βασικές Θεωρίες Παραδοσιακής και Ενδογενούς Ανάπτυξης

ΑΕΠ-Παραγωγή (Ανταγωνιστικότητα-Εξωστρέφεια)

Απασχόληση

Εξαγωγές

Εισόδημα

Αποταμιεύσεις-Επενδύσεις

Παραδοσιακές Θεωρίες Ανάπτυξης

Σύμφωνα με την παραδοσιακή (παλαιά) θεωρία της οικονομικής μεγέθυνσης, η ανάπτυξη του ΑΕΠ ή ανάπτυξη του Κ.Κ.Ε (Κατά Κεφαλή Εισοδήματος) προέρχεται κυρίως από τους ακόλουθους τρεις παράγοντες, (Κορρές 2015, Σκούντζος 1973, 1990, 1991, 1993, 1997).

- (α). Την αύξηση της ποσότητας και της ποιότητας (εξειδίκευσης) της εργασίας και του ανθρώπινου δυναμικού
- (β). Την αύξηση του κεφαλαίου, δια-μέσου της αύξησης των αποταμιεύσεων και
- (γ). Την αύξηση των επενδύσεων και την ανάπτυξη της τεχνολογίας και της καινοτομίας.

Παραδοσιακές Θεωρίες Ανάπτυξης

ιδιαίτερα των Ξένων Άμεσων Επενδύσεων (Foreign Direct Investment, FDI) θεωρείται ως ένας από τους βασικούς παράγοντες ανάπτυξης, σύμφωνα με την παραδοσιακή θεωρία της Σχολής του Manchester (Υπόδειγμα του Lewis), όπου μια από τις βασικές προϋποθέσεις για την συνολική ανάπτυξη στο μέγεθος 3 %-5 % του Α.Ε.Π. θα πρέπει να είναι η αύξηση των Ξένων Άμεσων Επενδύσεων (Foreign Direct Investment, FDI) στην αντιστοιχία 12 % -15 % του Α.Ε.Π. Ο Lewis ισχυρίζεται ότι η οριστική παραγωγικότητα της εργασίας σε ένα μεγάλο αριθμό τομέων είναι αμελητέα, σχεδόν κοντά στο μηδέν, λόγω του μεγάλου πληθυσμού σχετικά με το κεφάλαιο και τους φυσικούς πόρους.

Σύγχρονες Ενδογενείς Θεωρίες Οικονομικής Ανάπτυξης

Η θεωρία της νέας οικονομικής μεγέθυνσης ασχολείται με το βασικό θεωρητικό πλαίσιο για την ενδογενή ανάπτυξη και την ανάπτυξη του ΑΕΠ και του εισοδήματος σε μια χώρα. Για να μπορέσει να αυξηθεί το ΑΕΠ και το εισόδημα, θα πρέπει να αυξηθεί η παραγωγή και να δοθεί έμφαση ιδιαίτερα στους «εσωτερικούς παράγοντες» και στο «εσωτερικό περιβάλλον», παρά στους «εξωτερικούς παράγοντες» και στο «εξωτερικό περιβάλλον». Η θεωρία που βασίζεται στην ενδογενή ανάπτυξη προσπαθεί να αναλύσει και να εξηγήσει γιατί διαφέρουν οι αριθμοί ανάπτυξης μεταξύ των περιφερειών και μεταξύ των χωρών. Περαιτέρω, ο

Σύγχρονες Ενδογενείς Θεωρίες Οικονομικής Ανάπτυξης

Τα βασικά σημεία της θεωρία της ενδογενούς οικονομικής μεγέθυνσης είναι τα ακόλουθα, (Κορρές 2015, Σκούντζος 1990, 1991, 1993, 1997):

- Η θεωρία της ενδογενούς οικονομικής μεγέθυνσης θεωρεί ότι οι όποιες βελτιώσεις στην παραγωγικότητα μπορούν να «συνδεθούν» άμεσα με την ανάπτυξη της καινοτομίας, της επένδυσης στο ανθρώπινο κεφάλαιο και την εξειδίκευση
- Η θεωρία της ενδογενούς οικονομικής μεγέθυνσης θεωρεί ιδιαίτερη σημαντική την ενίσχυση της καινοτομίας και την ανάπτυξη της κοινωνίας της γνώσης και θεωρεί ότι πρέπει να δοθούν ιδιαίτερα κίνητρα σε επιχειρήσεις και σε άτομα για να καινοτομήσουν
- Οι βασικές «βιομηχανίες γνώσης» θεωρούνται οι υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών, λογισμικού και βιοτεχνολογίας και σύμφωνα με την θεωρία της ενδογενούς οικονομικής μεγέθυνσης θεωρούνται ως τα κλειδιά για την επίτευξη της αναπτυξιακής διαδικασίας και των στόχων της ανάπτυξης για τις περισσότερες αναπτυσσόμενες και τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες.

Σύγχρονες Ενδογενείς Θεωρίες Οικονομικής Ανάπτυξης

- Οι κυβερνητικές πολιτικές των αναπτυσσόμενων και των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών μπορούν να αυξήσουν τον δείκτη ανάπτυξης μιας χώρας, εάν μπορέσουν και πετύχουν μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα των οικονομιών τους και κατά συνέπεια μεγαλύτερη αύξηση των ξένων επενδύσεων, μέσα από την αύξηση της παραγωγικότητας, της παραγωγής και την ανάπτυξη της διαδικασίας της γνώσης
- Η αύξηση της ανταγωνιστικότητας θα οδηγήσει στην αύξηση των επενδύσεων και συνεπώς στην ανάπτυξη των θετικών αποδόσεων κλίμακας, στην παραγωγικότητα, ανταγωνιστικότητα και ανάπτυξη
- Οι ξένες άμεσες επενδύσεις και ιδιαίτερα στους τομείς της έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης θεωρούνται ως το κλειδί εκείνο που μπορεί να οδηγήσουν στην τεχνολογική πρόοδο και στην οικονομία της γνώσης, της παραγωγικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης. Επίσης η προστασία των δικαιωμάτων ευρεσιτεχνίας θεωρούνται ως τα «κλειδιά» και οι ουσιαστικοί εκείνοι παράγοντες που θα ωθήσουν τους επιχειρηματίες να επενδύσουν και να αναλάβουν δραστηριότητες για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη
- Ο παράγοντας της ποιότητας του ανθρώπινου κεφαλαίου, της εξειδίκευσης και των σχετικών επενδύσεων θεωρείται επίσης ως το «κλειδί» για την αναπτυξιακή διαδικασία και τον δρόμο για την ανάπτυξη.

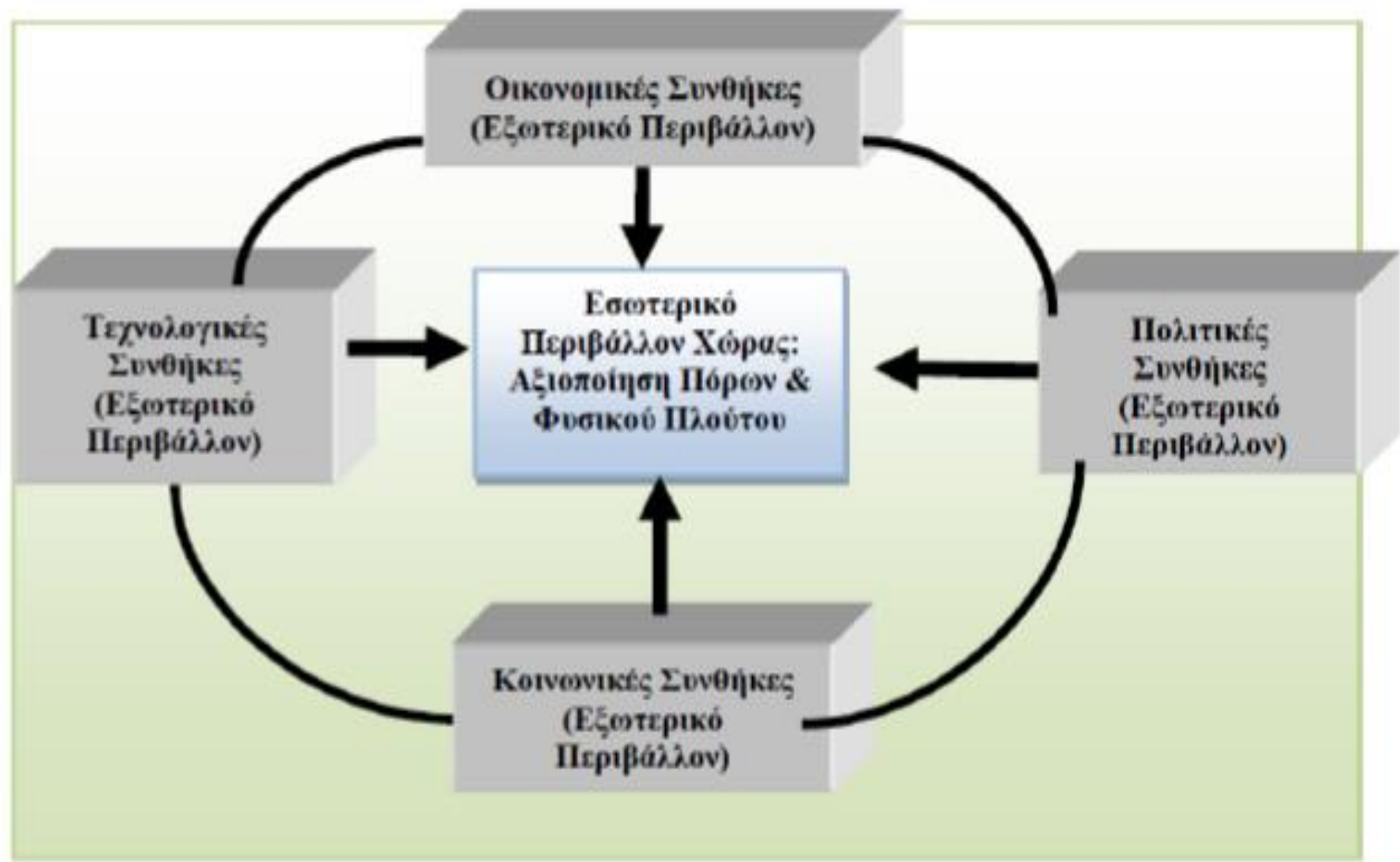
Σύγχρονες Ενδογενείς Θεωρίες Οικονομικής Ανάπτυξης

- Οι κυβερνητικές πολιτικές και δραστηριότητες θα πρέπει να ενισχύσουν την επιχειρηματικότητα και κατά συνέπεια την δημιουργία νέων και καινοτόμων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που θα οδηγήσουν σε πολλαπλασιαστικά συσσωρευτικά αποτελέσματα με συνέπειες την αύξηση της απασχόλησης, της καινοτομίας, της παραγωγής, του εισοδήματος, την αναπτυξιακή διαδικασία και τέλος την ανάπτυξη (δηλαδή το ΑΕΠ)

Η θεωρία της «ενδογενούς ανάπτυξης» (endogenous growth) έχει σημαντικές διαφορές, τόσο σε επίπεδο υποθέσεων όσο και σε επίπεδο επιπτώσεων, από την νεοκλασική θεωρία. Πιο συγκεκριμένα, οι διαφορές στις δύο αυτές θεωρίες επικεντρώνονται στα ακόλουθα σημεία:

- (α). Η θεωρία της νέας οικονομικής μεγέθυνσης απορρίπτει την υπόθεση της νεοκλασικής θεωρίας ότι τα οριακά κέρδη μειώνονται όσο αυξάνουν οι επενδύσεις
- (β). Η θεωρία της νέας οικονομικής μεγέθυνσης τονίζει ιδιαίτερα της αυξανόμενες αποδόσεις κλίμακας και
- (γ). Οι εξωτερικές οικονομίες επίσης διαδραματίζουν ένα σημαντικό ρόλο στον προσδιορισμό της απόδοσης των επενδύσεων και στην αύξηση της παραγωγικότητας

Διάγραμμα 2: Ρυθμιστικοί Παράγοντες Εσωτερικού & Εξωτερικού Περιβάλλοντος

Βασικές Θεωρίες: Υπόδειγμα Harrod –Domar

Η θεωρία των Harro-Domar εντάσσεται στην νέα θεωρία της οικονομικής μεγέθυνσης και μπορεί να εκφρασθεί από τους ακόλουθους βασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες της ανάπτυξης, (Κορρές 2015, Σκούντζος 1990, 1991, 1993, 1997):

- (α). Το επίπεδο των αποταμιεύσεων που θεωρείται ως ένας από τους βασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες της ανάπτυξης
- (β). Ο κεφαλαιακός συντελεστή (είτε το επίπεδο των επενδύσεων) που θεωρείται ως ένας από τους βασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες της ανάπτυξης. Ο Κεφαλαιακός Συντελεστής αποτελεί την σχέση μεταξύ του Κεφαλαίου (Επενδύσεων) προς Προϊόντος (ΑΕΠ) που μας παρουσιάζει πόσο Κεφάλαιο (Επένδυση) χρειάζεται για να παράγουμε ένα συγκεκριμένο ποσό Προϊόντος (ΑΕΠ).

Διάγραμμα 3: Βασικές Υποθέσεις του Υποδείγματος Harrod - Domar

Γενικές Υποθέσεις:

- + Βασικοί Συντελεστές Παραγωγής για το Υπόδειγμα είναι η Εργασία και το Κεφάλαιο
- + Το Υπόδειγμα υποθέτει Σταθερές Αποδόσεις Κλίμακας
- + Το Υπόδειγμα υποθέτει χωρίς Τεχνολογική Πρόοδο

Ειδικές Υποθέσεις:

- + Το Υπόδειγμα υποθέτει σταθερή ροπή προς Αποταμίευση
- + Το Υπόδειγμα υποθέτει σταθερή αναλογία και σταθερούς τεχνολογικούς συντελεστές
- + Το Υπόδειγμα υποθέτει μια σταθερή αναλογία της μεταβολής (αύξησης) του ρυθμού του εργατικού δυναμικού που ισούται με τον ρυθμό αύξησης του πληθυσμού

Σύμφωνα με το υπόδειγμα του Harrod-Domar οι βασικοί προσδιοριστικοί παράγοντες της οικονομικής μεγέθυνσης είναι:

- (α). Το επίπεδο των αποταμιεύσεων ως ποσοστό του ΑΕΠ
- (β). Ο κεφαλαιακός συντελεστής και το ποσοστό των επενδύσεων που απαιτείται για την ανάπτυξη και την αύξηση του ΑΕΠ
- (γ). Τον ρυθμό αύξησης του εργατικού δυναμικού, (που ισούται με τον ρυθμό αύξησης του πληθυσμού)
- (δ). Για την ισόρροπη ανάπτυξη θα πρέπει το προϊόν να μεταβάλλεται και να αυξάνεται με τον ίδιο ρυθμό μεταβολής και αύξησης του εργατικού δυναμικού και επίσης με τον ίδιο ρυθμό μεταβολής και αύξησης του κεφαλαίου και των επενδύσεων.

Διάγραμμα 4: Συνθήκες Ισορροπίας σε Κλειστή και Ανοικτή Οικονομία (Κορρές 2015, Σκούντζος 1973, 1989, 1990, 1991, 1993, 1997)

Κλειστή Οικονομία:

✦ Η βασική συνθήκη ισορροπίας σε συνολικό εθνικό επίπεδο (επίπεδο χώρας) ισούται με $g = \frac{s}{v} = p$

✦ Η συνθήκη ισορροπίας για περιφερειακό επίπεδο είναι: $g_i = \frac{s_i}{v_i} = p_i$ (i=1,2,...,n ο αριθμός των περιφερειών για μια χώρα).

Ανοικτή Οικονομία:

✦ Η βασική συνθήκη ισορροπίας σε συνολικό εθνικό επίπεδο (επίπεδο χώρας) ισούται με $g = \frac{s+m-x}{v} = p+r$

✦ Η συνθήκη ισορροπίας για περιφερειακό επίπεδο ισούται με:

$$g_i = \frac{s_i + m_i - x_i}{v_i} = p_i + r_i$$

(i=1,2,...,n ο αριθμός των περιφερειών για μια χώρα)

Υπόδειγμα Harrod – Domar

<p>Γενικές Υποθέσεις:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✚ Βασικοί Συντελεστές Παραγωγής για το Υπόδειγμα είναι η Εργασία και το Κεφάλαιο ✚ Το Υπόδειγμα υποθέτει Σταθερές Αποδόσεις Κλίμακας ✚ Το Υπόδειγμα υποθέτει χωρίς Τεχνολογική Πρόοδο 	<p>Κλειστή Οικονομία</p> $g = f(s, v, p)$	$g = \frac{s}{v} = p,$	Γενική Ισορροπία Οικονομίας
		$g_i = \frac{s_i}{v_i} = p_i$ <p style="text-align: center;">(i=1,2,...,n)</p>	Ισορροπία Περιφερειακό Επίπεδο
<p>Ειδικές Υποθέσεις:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✚ Το Υπόδειγμα υποθέτει σταθερή ροπή προς Αποταμίευση ✚ Το Υπόδειγμα υποθέτει σταθερή αναλογία και σταθερούς τεχνολογικούς συντελεστές ✚ Το Υπόδειγμα υποθέτει μια σταθερή αναλογία της μεταβολής (αύξησης) του ρυθμού του εργατικού δυναμικού που ισούται με τον ρυθμό αύξησης του πληθυσμού 	<p>Ανοικτή Οικονομία</p> $g = f(s, v, p, m, x)$ $S_i + M_i = I_i + X_v$	$g = \frac{s+m-x}{v} = p+r$	Γενική Ισορροπία Οικονομίας
		$g_i = \frac{s_i+m_i-x_i}{v_i} = p_i+r_i$	Ισορροπία Περιφερειακό Επίπεδο

Το Υπόδειγμα Cobb-Douglas

Αύξηση (+)

- Αποταμίευση
- Επένδυση

Αύξηση (+)

- Παραγωγή
- Απασχόληση-Εισόδημα

Αύξηση (+)

- Ανταγωνιστικότητα-Εξαγωγές
- Ανάπτυξη

**Εξειδικευμένη Συνάρτηση: Cobb-Douglas
(Χωρίς Τεχνολογική Πρόοδο)**

$$Y = A K^\alpha L^\beta$$

**Βήμα 1^{ον}: Συνάρτηση Cobb-Douglas
(Χωρίς Τεχνολογική Πρόοδο)**

**Βήμα 2^{ον}: Παίρνω τους Λογαρίθμους
της Συνάρτησης Cobb-Douglas και τις
σχετικές ιδιότητες των Λογαρίθμων:**

$$\log Y = \log A + \alpha \log K + \beta \log L$$

Βήμα 3^{ον}: Παίρνω τις Πρώτες Συνθήκες Τάξης (First Order Conditions) ως προς τον χρόνο (t):

$$\frac{d \log Y}{dt} = \frac{\alpha d \log K}{dt} + \frac{\beta d \log L}{dt}$$

Βήμα 4^{ον}: Παίρνω τους Βασικούς Παράγοντες και Ρυθμούς Ανάπτυξης:

$$\bar{Y} = \alpha \bar{K} + \beta \bar{L},$$

Οι βασικοί προσδιοριστικοί παράγοντες του βασικού νεοκλασικού υποδείγματος του Cobb–Douglas για το συνολικό επίπεδο είναι, (Κορρές 2015, Σκούντζος 1973, 1989):

- (α) το προϊόν (ΑΕΠ) μπορεί να αυξάνεται απεριόριστα εφόσον αυξάνεται η προσφορά κεφαλαίου και εργασίας
- (β) το κατά κεφαλή εργατή προϊόν αυξάνεται καθόσον αυξάνεται το κεφάλαιο ανά απασχολούμενο
- (γ) το κατά κεφαλή εργατή προϊόν είναι σταθερό, όπου υπάρχει μια μακροχρόνια κατάσταση ισορροπίας, δηλαδή υπάρχει μια σταθερή σχέση κεφαλαίου προς εργασία
- (δ) το μερίδιο κεφαλαίου προς προϊόν μπορεί να διαφέρει, δηλαδή υπάρχει υποκατάσταση των συντελεστών παραγωγής

Εξειδικευμένη Συνάρτηση: Cobb-Douglas
(Με Τεχνολογική Πρόοδο)

$$Y = A K^\alpha L^\beta T$$

$$\log Y = \log A + \alpha \log K + \beta \log L + \log T$$

$$\frac{d \log Y}{dt} = \frac{\alpha d \log K}{dt} + \frac{\beta d \log L}{dt} + \frac{d \log T}{dt}$$

$$\bar{Y} = \alpha \bar{K} + \beta \bar{L} + \bar{T},$$

**Υπόδειγμα Cobb-Douglas
χωρίς τεχνολογική πρόοδο:**

✚ Η βασική συνθήκη ισορροπίας σε συνολικό εθνικό επίπεδο (επίπεδο χώρας) ισούται με:

$$\bar{Y} = \alpha \bar{K} + \beta \bar{L}$$

✚ Η συνθήκη ισορροπίας για περιφερειακό επίπεδο είναι:

$\bar{Y}_i = \alpha \bar{K}_i + \beta \bar{L}_i$ (i=1,2,...,n ο αριθμός των περιφερειών για μια χώρα).

**Υπόδειγμα Cobb-Douglas με
τεχνολογική πρόοδο:**

✚ Η βασική συνθήκη ισορροπίας σε συνολικό εθνικό επίπεδο (επίπεδο χώρας) ισούται με:

$$\bar{Y} = \alpha \bar{K} + \beta \bar{L} + \bar{T}$$

✚ Η συνθήκη ισορροπίας για περιφερειακό επίπεδο ισούται με:

$\bar{Y}_i = \alpha \bar{K}_i + \beta \bar{L}_i + \bar{T}_i$
(i=1,2,...,n ο αριθμός των περιφερειών για μια χώρα)

Θεωρία Πολλαπλασιαστή Οικονομικής Βάσης

Βασικές Μεταβλητές Υποδειγμάτων:

- **(α). Προϊόν-Παραγωγή (ΑΕΠ)**
- **(β). Εισόδημα (ΑΕΕ)**
- **Όπου Παραγωγή & Προϊόν = Εισόδημα και**
- **(γ). Απασχόληση**

Να σημειωθεί ότι για τις άνω Μεταβλητές υπάρχουν δεδομένα:

- **Διαθεσιμότητας**
- **Συγκρισιμότητας**
- **Αξιοπιστίας και**
- **Αποτυπώνουν την οικονομική μεγέθυνση και την κοινωνική ανάπτυξη**

Πολλαπλασιαστής-Οικονομικής Βάσης:

(α). Βασικές Δραστηριότητες και

(β). Μη-Βασικές Δραστηριότητες

- (α). Στις Βασικές Δραστηριότητες, όπου αποτελούν τις Δραστηριότητες εκείνες με τον «Εξαγωγικό Προσανατολισμό», δηλαδή την εξαγωγή αγαθών & υπηρεσιών και

- (β). Στις Μη Βασικές Δραστηριότητες, όπου αποτελούν τις Δραστηριότητες εκείνες με «Αυτοκατανάλωση», δηλαδή την κατανάλωση των αγαθών & υπηρεσιών από τους κατοίκους της περιφέρειας

Βασικές Δραστηριότητες

```
graph TD; A[Βασικές Δραστηριότητες] --- B[Παραγωγή- Παραγωγικότητα- Ανταγωνιστικότητα]; A --- C[Απασχόληση και Απασχολησιμότητα Και Εισόδημα]; A --- D[Εξαγωγές και «Εξωστρέφεια»];
```

Παραγωγή-
Παραγωγικότητα-
Ανταγωνιστικότητα

Απασχόληση και
Απασχολησιμότητα
Και Εισόδημα

Εξαγωγές και
«Εξωστρέφεια»

Η θεωρία του πολλαπλασιαστή της οικονομικής βάσης βασίζεται στην ακόλουθη ταυτότητα (Κορρές 2015, Σκούντζος 1973, 1989, 1990, 1991, 1993, 1997):

$$M_b = \frac{L}{L_b}$$

$$\rightarrow L = M_b L_b \text{ και επίσης: } \Delta L = M_b \Delta L_b$$

Όπου:

- M_b = ο Πολλαπλασιαστής Οικονομικής Βάσης (multiplier of Basic Activities),
- L = η συνολική απασχόληση στην περιφέρεια
- L_b = η απασχόληση στον τομέα των βασικών δραστηριοτήτων (με εξαγωγικό προσανατολισμό)
- ΔL = η μεταβολή (αύξηση) της συνολικής απασχόλησης στην περιφέρεια
- ΔL_b = η μεταβολή (αύξηση) της απασχόλησης στον τομέα των βασικών δραστηριοτήτων (με εξαγωγικό προσανατολισμό)

Υπολογισμός Βασικών και Μη-Βασικών Δραστηριοτήτων: Άμεση και Έμμεση Μέθοδος

(α). Την Άμεση-Μέθοδο, δηλαδή την Δειγματοληπτική Μέθοδο, με την εφαρμογή των ερωτηματολογίων και την συλλογή δεδομένων και τον διαχωρισμό για τις βασικές και τις μη-βασικές δραστηριότητες και

(β). Την Έμμεση-Μέθοδο, δηλαδή την μέθοδο με την εφαρμογή του Συντελεστή του Πηλίκου του Τόπου Εγκατάστασης (Π.Τ.Ε.), σύμφωνα με τον ακόλουθο τύπο:

$$ΠΤΕ = \frac{L_{ir}}{L_r} / \frac{L_i}{L}$$

Όπου: (r = περιφέρειες & i = δραστηριότητες)

- L = η συνολική απασχόληση στην χώρα
- L_r = η συνολική απασχόληση όλων των δραστηριοτήτων στην περιφέρεια
- L_{ir} = η απασχόληση της δραστηριότητας (i) στην περιφέρεια (r)
- L_i = η απασχόληση της δραστηριότητας (i) στο σύνολο της χώρας

Με βάση τα αποτελέσματα από την εφαρμογή του άνω τύπου, έχουμε τον προσδιορισμό και διαχωρισμό των δραστηριοτήτων στις ακόλουθες δύο βασικές κατηγορίες:

- (1). Εάν το: Π.Τ.Ε. $> 1 \rightarrow$ τότε η συγκεκριμένη δραστηριότητα θεωρείται ότι αντιπροσωπεύεται θετικά μέσα στην περιφέρεια, δηλαδή ότι η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει εξαγωγικό προσανατολισμό, και συνεπώς αξιολογείται ως βασική δραστηριότητα.
- (2). Εάν το: Π.Τ.Ε. $< 1 \rightarrow$ τότε η συγκεκριμένη δραστηριότητα θεωρείται ότι δεν αντιπροσωπεύεται θετικά μέσα στην περιφέρεια, δηλαδή ότι η συγκεκριμένη δραστηριότητα δεν έχει εξαγωγικό προσανατολισμό, και συνεπώς αξιολογείται ως μη-βασική δραστηριότητα.

Πλεονεκτήματα

- + Ο πολλαπλασιαστής είναι απλός και εύκολος για την εκτίμηση και αξιολόγηση των δραστηριοτήτων σε περιφερειακό επίπεδο.
- + Ο πολλαπλασιαστής μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον περιφερειακό προγραμματισμό και τον σχεδιασμό σε οικονομικά και κοινωνικά μεγέθη
- + Ο πολλαπλασιαστής μπορεί να χρησιμοποιηθεί για εκτίμηση της μελλοντικής ζήτησης.
- + Ο πολλαπλασιαστής μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο για την περιφερειακή πολιτική και τον σχεδιασμό όσο και για την κυβερνητική πολιτική και προγραμματισμό σε εθνικό επίπεδο.
- + Ο πολλαπλασιαστής μπορεί να χρησιμοποιηθεί για διάφορα αναπτυξιακά μέτρα στον πρωτογενή, δευτερογενή, αλλά και στον τριτογενή τομέα.

Μειονεκτήματα

Ευκαιρίες:

- + Ο πολλαπλασιαστής είναι «στατικός», αναφερόμενος σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, χωρίς «δυναμικό» χαρακτήρα.
- + Ο πολλαπλασιαστής αφορά κυρίως την συσχέτιση μεταξύ των βασικών και μη-βασικών δραστηριοτήτων, η οποία όμως μεταβάλλεται διαχρονικά
- + Ο πολλαπλασιαστής δεν υπολογίζει τις συνεχόμενες μεταβολές στην εξωτερική ζήτηση και στα αλλαγές στις βασικές και στις μη-βασικές δραστηριότητες
- + Ο πολλαπλασιαστής αναφέρεται σε συγκεκριμένες δραστηριότητες και δεν μπορεί να αποτυπώσει μια διάσταση για μια συνολική πολιτική.

Υπολογισμός των Συσσωρευτικών- Πολλαπλασιαστικών Αποτελεσμάτων

Διάγραμμα 1: Θεωρία Πολλαπλασιαστή Οικονομικής Βάσης & Συσσωρευτικά
(πολλαπλασιαστικά) Αποτελέσματα

Αύξηση της Συνολικής Παραγωγής &
Ανάπτυξη των Εξαγωγών

Αξιοποίηση των Περιφερειακών Συγκριτικών
Πλεονεκτημάτων & Εξειδίκευση σε Εξαγωγίμα
Προϊόντα

Αύξηση της Απασχόλησης, Αύξηση του
Εισοδήματος & Αύξηση της Ζήτησης & των
Αποταμιεύσεων

Αύξηση των θετικών Συσσωρευτικών
Αποτελεσμάτων, Αύξηση της Ανταγωνιστικότητας
της Αναπτυξιακής Διαδικασίας & της Ανάπτυξης

Το Υπόδειγμα Πόλων Έλξης

Θεωρία Πόλων Έλξης:
Συγκριτικό Πλεονέκτημα βάση
(«Πόλο-Έλξης»):
(α). Υποδομές και
(β). Οικονομίες Κλίμακας
(γ). Οικονομίες Τύπου Εγκατάστασης

- Ο Perroux είναι ο θεμελιωτής της θεωρίας των «πόλων ανάπτυξης». Βασική ιδέα της θεωρίας αυτής είναι ότι η χωρική και οικονομική ανάπτυξη δεν εμφανίζεται παντού και μονομιάς (δηλαδή παντού και ταυτόχρονα), αλλά γίνεται έκδηλη σε ορισμένα σημεία-πόλους ανάπτυξης με διαφορετική ένταση, διαδίδεται
- μέσα διαφορετικών καναλιών και προκαλεί
- διαφοροποιημένα αποτελέσματα στο σύνολο της οικονομίας.
- Ο πόλος ανάπτυξης καθορίζεται ως προωθητική βιομηχανία ή ως σύνολο προωθητικών βιομηχανιών που ασκούν θετικές επιδράσεις στον περιβάλλοντα χώρο.

Οικονομίες Κλίμακας: Εσωτερικό και Εξωτερικό Περιβάλλον

Οι «Οικονομίες Κλίμακας» (Economies of Scales) μπορεί να οφείλονται σε παράγοντες του Εσωτερικού Περιβάλλοντος, (όπως για παράδειγμα, η καλύτερη κατανομή και αξιοποίηση των συντελεστών παραγωγής) και ονομάζονται «Εσωτερικές Οικονομίες Κλίμακας» ή αντίστοιχα μπορεί να οφείλονται σε παράγοντες του Εξωτερικού Περιβάλλοντος, και ονομάζονται «Εξωτερικές Οικονομίες Κλίμακας» (όπως για παράδειγμα, ο κρατικός παρεμβατισμός, το θεσμικό πλαίσιο, η συγκέντρωση επιχειρήσεων στον χώρο κλπ). Ο βασικός στόχος των περιφερειών είναι να μπορέσουν να παράγουν στο ελάχιστο σημείο Q^* , όπου έχουμε το ελάχιστο κόστος ανά μονάδα. Διακρίνουμε τρία είδη Οικονομιών Κλίμακας (Κορρές & Λιαργκόβας, 2009):

Οικονομίες Τόπου Εγκατάστασης

Στην θεωρία πόλων έλξης, τα συσσωρευτικά θετικά αποτελέσματα προέρχονται από τις ακόλουθες οικονομίες:

- (α). Οικονομίες του τόπου εγκατάστασης που αφορούν την ομάδα των βιομηχανιών με «διασυνδέσεις» μεταξύ τους με και τις
- (β). Οικονομίες αστικοποίησης που αφορούν διαφορετικές δραστηριότητες από ομάδα βιομηχανιών χωρίς «διασυνδέσεις» μεταξύ τους

Οικονομίες Τόπου Εγκατάστασης και Οικονομίες Αστικοποίησης

Διάγραμμα 2: Θεωρία Πόλων Έλξης: Οικονομίες Τόπου Εγκατάστασης & Οικονομίες Αστικοποίησης

Οικονομίες Τόπου Εγκατάστασης:

- Διασυνδέσεις Εισροών & Εκροών
- Εξειδίκευση Παραγωγής
- Μείωση Κόστους
- Αύξηση Αποδοτικότητας
- Μείωση Αβεβαιότητας
- Πληροφόρηση, Έρευνα & Καινοτομία

Οικονομίες Αστικοποίησης:

- Ανάπτυξη Υποδομών & Μεταφορών
- Αύξηση Διευκολύνσεων & Κοινή Εξυπηρέτηση
- Οργάνωση Εργασίας
- Διευκολύνσεις Κοινωνικές & Πολιτιστικές Υπηρεσίες

Συσσωρευτικά (Θετικά & Αρνητικά Πολλαπλασιαστικά)

Αποτελέσματα:

- (+) Προσέλκυση Κεφαλαίων & Επενδύσεων
- (+) Ανάπτυξη Υποδομών
- (+) Αύξηση Παραγωγικής Δραστηριότητας
- (+) Ανάπτυξη Διαπεριφερειακού Εμπορίου
- (+) Αύξηση Απασχόλησης
- (+) Αύξηση Εισοδήματος
- (-) Υπερδιόγκωση & Συμφόρηση Αστικών Κέντρων
- (-) Μόλυνση Περιβάλλοντος

Το Υπόδειγμα Εξαγωγικής Βάσης

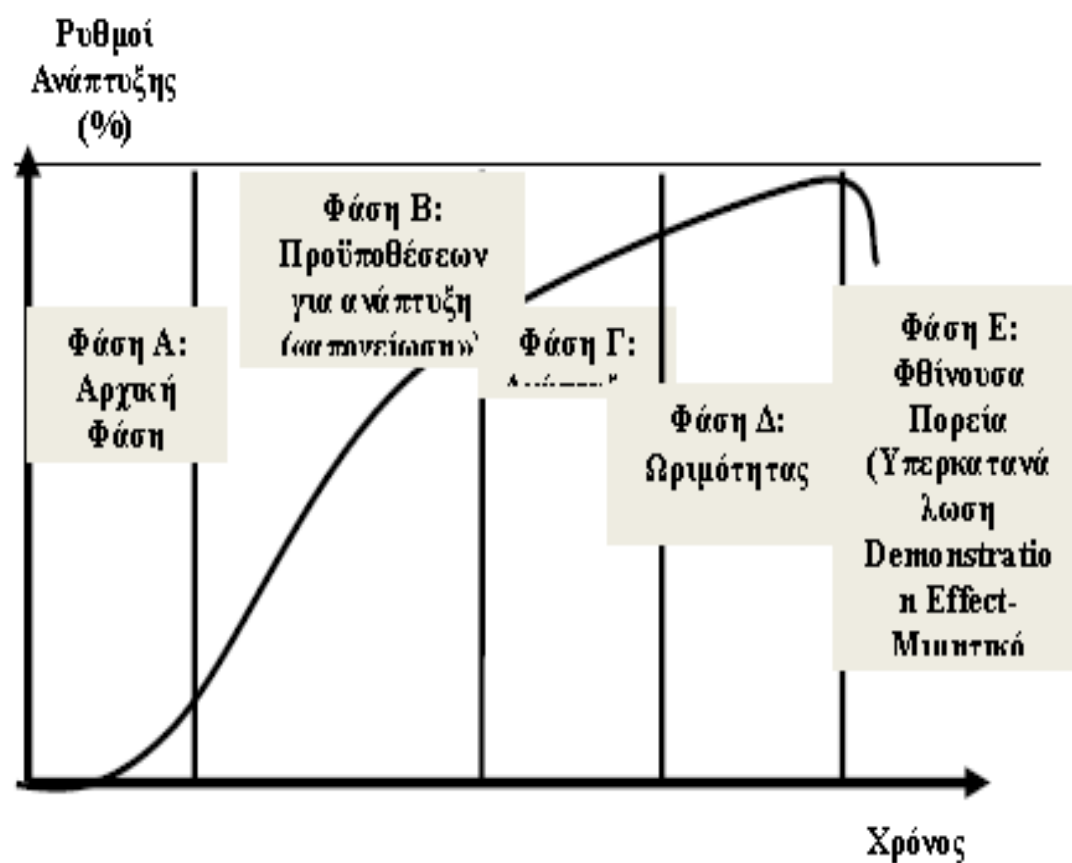
Υπόδειγμα Εξαγωγικής Βάσης

Οικονομικά

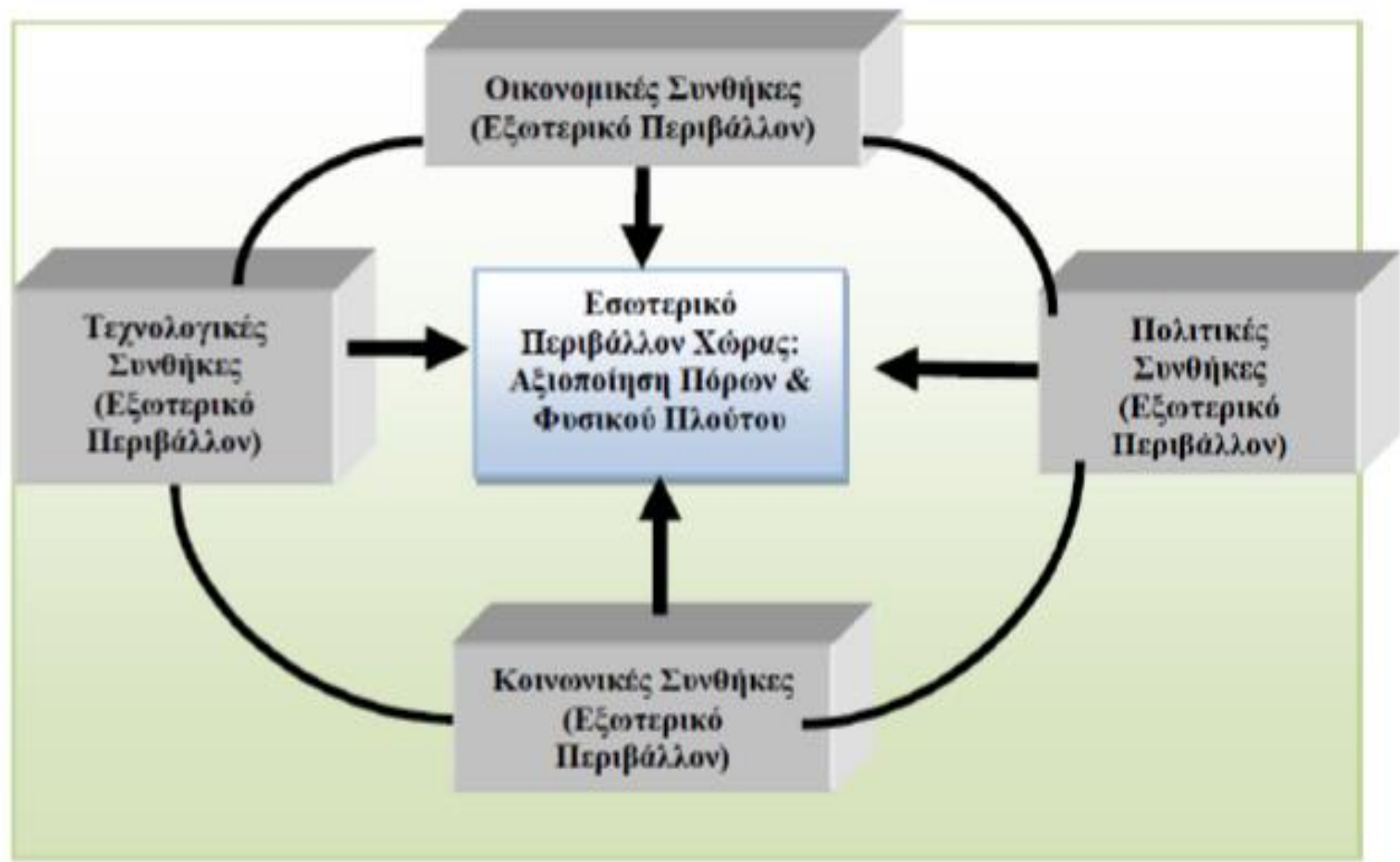
Τα τέσσερα βασικά ιστορικά στάδια της αναπτυξιακής διαδικασίας κατά τον Rostow, παρουσιάζονται στο ακόλουθο διάγραμμα (Κορρές 2015, Σκούντζος 1973, 1989, 1990, 1991, 1993, 1997):

- (i). Το πρώτο στάδιο αποτελεί το αρχικό στάδιο της ανάπτυξης, όπου η ανάπτυξη ξεκινάει από σχεδόν μηδενική βάση με βασικό προσανατολισμό και δυνατότητα την εξαγωγή (εξαγωγικό προσανατολισμό) των πρώτων υλών και βασικών αγροτικών προϊόντων με χαμηλή προστιθέμενη αξία
- (ii). Το δεύτερο στάδιο αποτελεί το στάδιο των προϋποθέσεων για την ανάπτυξη, όπου δομούνται οι βασικές προϋποθέσεις με την ανάπτυξη των υποδομών και την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας για την περαιτέρω αναπτυξιακή διαδικασία
- (iii). Το τρίτο στάδιο αποτελεί της ωριμότητας και της ανάπτυξης, όπου έχουμε μεγιστοποίηση του ρυθμού ανάπτυξης
- (iv). Το τέταρτο στάδιο αποτελεί το στάδιο της φθίνουσας πορείας της ανάπτυξης, όπου έχουμε το καλούμενο φαινόμενο του «διεθνούς μμητικού αποτελέσματος», δηλαδή του υπερκαταναλωτισμού εισαγόμενων μη-διαρκών αγαθών και υπηρεσιών που οδηγεί σε επιδείνωση των όρων εμπορίου, εγχώριας παραγωγής και ανάπτυξης.

Διάγραμμα 1: Φάσεις Ανάπτυξης και Μιμητικό Αποτέλεσμα

Διάγραμμα 2: Ρυθμιστικοί Παράγοντες Εσωτερικού & Εξωτερικού Περιβάλλοντος

Διάγραμμα 3: Κύκλος της Ανάπτυξης με βάση της ζήτηση

Αύξηση της Συνολικής Ζήτησης για Εξαγωγές

Αξιοποίηση των Περιφερειακών Συγκριτικών Πλεονεκτημάτων (Πρώτων Υλών) & Εξειδίκευση σε Εξανώγιμα Προϊόντα

Αύξηση της Παραγωγικής Δραστηριότητας & Αύξηση Απασχόλησης & Εισοδήματος

Αύξηση των θετικών Συσσωρευτικών Αποτελεσμάτων, Ανάπτυξη των Οικονομιών Κλίμακας & Αύξηση της Ανταγωνιστικότητας & Αναπτυξιακής Διαδικασίας

Εξαγωγικός Προσανατολισμός:

- Συσσωρευτικά Αποτελέσματα:
  - Οικονομίες Εσωτερικές
  - Εξωτερικές Οικονομίες
  - Διασύνδεση Ροών-Διακλαδικές Ροές
- Βασικές Μεταβλητές:**
- (α). Προϊόν-Παραγωγή (ΑΕΠ)
  - (β). Εισόδημα (ΑΕΕ)
  - Όπου Παραγωγή & Προϊόν = Εισόδημα και
  - (γ). Απασχόληση

Η Θεωρία της Κεντρικής Θέσης

Ο Christaller στηρίχτηκε στη μελέτη της κατανομής των οικισμών στη Νότια Γερμανία και προσπάθησε να αναλύσει το ρόλο της πόλης ως οικισμού που εξυπηρετεί όχι μόνο τους κατοίκους του, αλλά και τον πληθυσμό των γύρω περιοχών.

Ανέπτυξε την έννοια της «κεντρικής θέσης», που προσδιορίζεται από την εγκατάσταση ενός οικισμού και διαφόρων δραστηριοτήτων στο κέντρο μιας περιοχής. Η θέση αυτή, δηλαδή το αστικό κέντρο προμηθεύει αγαθά και υπηρεσίες την ίδια και μια συμπληρωματική της περιοχή.

Στο χώρο εμφανίζονται πολλές τέτοιες κεντρικές θέσεις που εξυπηρετούν τις γύρω από αυτές περιοχές.

Η εξέλιξη της διαδικασίας αυτής καταλήγει στη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου συστήματος οικισμών ιεραρχικά διαρθρωμένων (πόλεις, κωμοπόλεις, χωριά).

Μειονεκτήματα Θεωρία Κεντρικής Θέσης

- → Μεταφορικό Κόστος
- → Δεν εξηγεί την δημιουργία αστικών κέντρων κοντά στις πηγές πρώτων-υλών
- → Δεν έχει δυναμική διάσταση-ανάλυση
- → Κυριαρχία αστικών κέντρων σε μικρότερους οικισμούς και δημιουργία «αποτελεσμάτων σκιάς»
- → Δύσκολος ο προσδιορισμός κεντρικών θέσεων

Θεωρία Mydral

17. Η θεωρία του Myrdal των Κεντρικών Θέσεων

Η θεωρία των Κεντρικών θέσεων του Myrdal αναπτύχθηκε από τον Σουηδό οικονομολόγο Myrdal (1956). Η βασική ιδέα είναι ότι μια μεταβολή σε ένα βασικό παράγοντα, θα έχει ως αποτέλεσμα για μια διαδοχική μεταβολή με πολλαπλά και συσσωρευτικά αποτελέσματα. Οι πολλαπλές μεταβολές επέρχονται με το φαινόμενο της χιονοστιβάδας σε μια κυκλική διαδικασία που καθορίζει την αναπτυξιακή διαδικασία, την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη. Η θεωρία του Myrdal στηρίχθηκε στις θεωρίες του Wicksell και του Kaldor. Ο Myrdal προσπάθησε να αναλύσει την αναπτυξιακή διαδικασία μέσα από την ύπαρξη των πρώτων υλών, την παραγωγική δραστηριότητα, και την διαδικασία των συσσωρευτικών πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων που έχουν ως αποτέλεσμα την κοινωνικό-οικονομική ανάπτυξη και την σύγκλιση, (Κορρές 2015).

Θεωρία Οικονομικής Γεωγραφίας

18. Η Θεωρία της Νέας Οικονομικής Γεωγραφίας

Το 1991 ο Paul Krugman εισήγαγε την θεωρία του διεθνούς εμπορίου δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην οικονομική γεωγραφία και στα θέματα περιφερειακής ανάπτυξης με τις οικονομίες συγκέντρωσης (agglomeration economies). Ο Paul Krugman έδωσε έμφαση στα θέματα της περιφερειακής ανάπτυξης και ανέπτυξε έναν νέο όρο της «νέας οικονομικής γεωγραφίας» ("new economic geography") συνδυάζοντας τόσο την θεωρία όσο και ποσοτική δουλειά με νέες ερευνητικές τεχνικές. Η ολόένα επιταχυνόμενη παγκοσμιοποίηση των αγορών, καθώς επίσης η ενοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η διεθνοποίηση των παγκόσμιων οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών φαινομένων έδωσε ένα ακόμη έναυσμα για την μελέτη των περιφερειακών προβλημάτων, σε αντίθεση με εκείνων εθνικών φαινομένων, (Κορρές 2015).

Τεχνικές-Μέθοδοι & Εργαλεία

- Ανάλυση Εισροών-Εκροών
- Πολλαπλασιαστές
- Στατιστική Ανάλυση
- Εργαλεία-Μέθοδοι-Διαχείρισης-
Προτάσεων: SWOT, PEST, Gap,
Vrio, PESTEL

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΑΣ
...και ελπίζω να μη σας κούρασα...